

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2022/23 Cyngor Caerdydd

CYNNWYS

Cwmpas Cyfrifoldeb	tudalen 3
Diben y Fframwaith	tudalen 3
Y Fframwaith Llywodraethu	tudalen 4
Y Broses Asesu a Chrynodeb	tudalen 4
Datganiadau Sicrwydd	tudalen 5
• Datganiad yr Uwch Dîm Rheoli	tudalen 5
• Datganiad y Rheolwr Archwilio a'r Farn Flynyddol	tudalen 7
• Datganiad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	tudalen 9
Fframwaith Llywodraethu: gwybodaeth ategol	tudalen 12
Cynllun Gweithredu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol	tudalen 29
Cronfa Bensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg	tudalen 29
Ardystiad	tudalen 29

Cwmpas Cyfrifoldeb

1. Mae Cyngor Dinas Caerdydd (y Cyngor) yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei gynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n gywir, a'i ddefnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol. Wrth gyflawni ei gyfrifoldeb cyffredinol, mae'r Cyngor yn gyfrifol am roi trefniadau priodol ar waith i lywodraethu ei fusnes, a hwyluso'r gwaith o gyflawni ei swyddogaethau, gan gynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg.
2. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am Awdurdod Harbwr Caerdydd. Y Cyngor yw'r Awdurdod Gweinyddu ar gyfer Cronfa Bensiwn Caerdydd a'r Fro (y Gronfa Bensiwn) ac Awdurdod Iechyd Porthladd Caerdydd (AIPC) ac ef yw'r Corff Atebol ar gyfer Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd. Mae gan Gyngor Caerdydd berchenogaeth lwyr ar bum is-gwmni yr oedd tri ohonynt wedi masnachu'n weithredol yn 2022/23, yn fwyaf arwyddocaol, Cardiff City Transport Services Ltd. (Bws Caerdydd). Hefyd mae gan y Cyngor fuddiant mewn cyfrwng at ddiben arbennig (CSC Foundry Limited) a lywodraethir gan Gydbwyllgor ar gyfer Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd.
3. Dogfennir y trefniadau llywodraethu a ddisgrifir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol (DLIB) wrth ystyried meysydd cyfrifoldeb y Cyngor, ac i ba raddau y mae'r Cyngor yn gyfrifol am lywodraethu.
4. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu'r fframwaith 'Darparu Llywodraethu Da yn Llywodraeth Leol' (y Fframwaith Llywodraethu), a ddatblygwyd gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA) a Chymdeithas Prif Weithredwyr ac Uwch Reolwyr yr Awdurdodau Lleol (SOLACE). Mae'r DLIB hwn yn esbonio sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r Fframwaith Llywodraethu a hefyd sut mae'n bodloni gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwiliadau (Cymru) 2014, fel y'i diwygiwyd gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwiliadau (Cymru) (Diwygio) 2018.

Diben y Fframwaith Llywodraethu

5. Mae'r Fframwaith Llywodraethu'n cynnwys y systemau, y prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd y mae'r Cyngor yn cael ei gyfeirio a'i reoli ganddynt, ynghyd â'r gweithgareddau a ddefnyddia i fod yn atebol i'r gymuned, ymgysylltu â hi a'i harwain. Mae'n galluogi'r Cyngor i fonitro'r gwaith o gyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol. Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn nodi sut y gwneir penderfyniadau a'r gweithdrefnau a ddilynir trwy gyfrwng rheolau, codau, ymarfer a phrotocolau.
6. Mae'r system rheoli mewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith hwnnw ac fe'i dyluniwyd i reoli risg i lefel resymol. Ni all ddileu pob risg o fethu â chyflawni polisiau, nodau ac amcanion ond mae'n broses barhaus o nodi, blaenoriaethu a rheoli risg yn briodol.
7. Mae'r Cod Llywodraethu Corfforaethol yn dogfennu sut rydym yn cymhwyso egwyddorion llywodraethu da (fel y'u crynhoir yn Adran 4 y DLIB - Proses Asesu

a Chrynodeb). Gellir dod o hyd i'r Cod hwn yng Nghyfansoddiad y Cyngor (Rhan 5) ac fe'i cadarnhawyd diwethaf ym mis Gorffennaf 2023.

Y Fframwaith Llywodraethu

8. Mae'r Fframwaith yn cynnwys dwy egwyddor graidd a phum egwyddor ategol. Mae egwyddorion A a B yn treiddio i egwyddorion C i E ond mae llywodraethu da yn ddeinamig ac mae'r Cyngor wedi ymrwymo i wella llywodraethu yn barhaus trwy broses arfarnu ac adolygu.

Egwyddorion craidd:

- A. Ymddwyn â gonestrwydd, dangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesol a pharchu rheolaeth y gyfraith.
- B. Sicrhau ymgysylltu agored a chynhwysfawr â rhanddeiliaid.

Egwyddorion ategol:

- C. Diffinio canlyniadau o ran buddion economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy
- D. Penderfynu pa ymyriadau sy'n angenrheidiol er mwyn cyflawni cymaint o'r canlyniadau a fwriedir â phosib
- E. Datblygu capasiti'r corff, yn cynnwys gallu ei dîm arwain a'r unigolion sy'n rhan ohono
- F. Rheoli risgiau a pherfformiad trwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gadarn
- G. Rhoi ymarferion da ar waith o ran tryloywder, adrodd ac archwilio er mwyn cynnig atebolrwydd effeithiol.

Y Broses Asesu a Chrynodeb

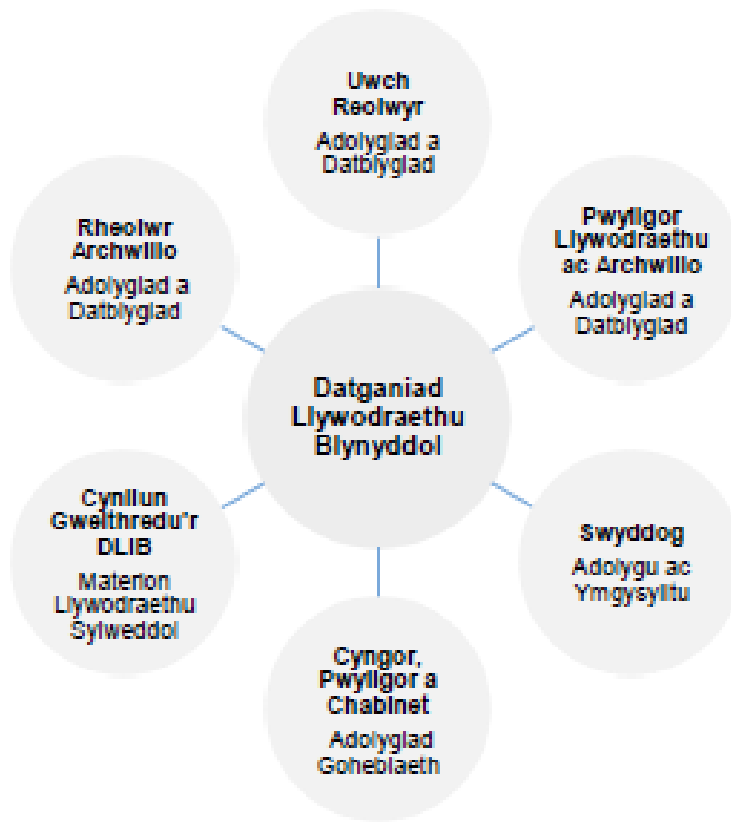
9. Mae'r DLIB yn crynhoi'r asesiad o'r llywodraethu yn erbyn y fframwaith llywodraethu ac mae'n cynnwys tair elfen:
- Datganiadau gan yr Uwch Dîm Rheoli, y Rheolwr Archwilio a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (cafodd y 'Pwyllgor Archwilio' ei ailenwi'n 'Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio' ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Darparwyd ei farn ar ddiwedd y flwyddyn ariannol)
 - Dadansoddiad ategol a gysylltir â'r craidd yn ategu egwyddorion llywodraethu da sy'n cynnig barn sy'n seiliedig ar wybodaeth ategol a thystiolaeth
 - Barn yr Uwch Dîm Rheoli ar broblemau llywodraethu sylweddol y Cyngor
10. Mae'r tair elfen uchod at ei gilydd yn cynrychioli asesiad o'r llywodraethu o safbwynt yr Uwch Dîm Rheoli a barn ar wahân y Rheolwr Archwilio Mewnol a'r

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar sail eu rhaglenni gwaith nhw ac asesiad o'r system reoli mewnol.

11. Am ragor o wybodaeth a manylion, mae'r wybodaeth ategol wedi'i chysylltu ag egwyddorion (A-E) y fframwaith llywodraethu yn y DLIB ac yna ceir datgeliad agored gan yr Uwch Dîm Rheoli ynghylch y materion llywodraethu sylweddol sy'n effeithio ar y sefydliad fel camau gweithredu dros dro i'w rhoi ar waith a mynd i'r afael â nhw.

Mae'r diagram yn ffig. 1 yn dangos cydrannau'r asesiad hwn.

Ffig 1.

Datganiadau Sicrwydd

12. Gwneir y datganiadau canlynol ar ddiwedd y flwyddyn ar ôl rhoi ystyriaeth i'r wybodaeth ynghylch perfformiad, datgeliadau ac archwiliadau llywodraethu a chanfyddiadau'r adroddiadau rheoliadol gan aseswyr mewnol ac allanol y Cyngor.

Datganiad yr Uwch Dîm Rheoli

13. Defnyddir cyfres o ddatganiadau sicrwydd uwch reolwyr fel mesur craidd o sicrwydd ar lywodraethu da o fewn pob cyfarwyddiaeth ac ar gyfer y Cyngor yn gyffredinol.

14. Fel Uwch Dîm Rheoli, rydym wedi cynnal adolygiad o'r ymarfer hunanasesu i gynnal sicrwydd bod y meysydd i'w hystyried yn parhau i fod y meysydd cywir i farnu'r sefydliad arnynt ac i fynd i'r afael â'r camau a nodwyd sy'n deillio o gyfarfod DLIB y llynedd yn ymwneud â chydymffurfiaeth, risg, adolygiadau perfformiad a phum ffordd o weithio. Nododd yr adolygiad hwn fod angen newid ffocws rhai datganiadau i adlewyrchu'n effeithiol y pwyslais ar weithio mewn partneriaeth ac ymgysylltu a chydaddoldeb yn y broses sicrwydd. Dros y flwyddyn, y naw categori eang i'w hystyried yw: Perygl; Gweithio mewn partneriaeth; Ymgysylltu a Chydaddoldeb; Cydymffurfiaid; Cychwyn Prosiect; Cyllideb; Cynllunio a Pherfformiad; Rheoli a Thwyll.
15. Rydym yn parhau i gymhwyso'r ymarfer hunanasesu fel prif fodd o fesur llywodraethu da ac mae hyn wedi'i ategu eleni gyda phob Cyfarwyddiaeth yn cael cynllun gweithredu sy'n nodi'r meysydd gwella allweddol. Mae sesiynau her yn parhau i gael eu cadeirio gan y Prif Weithredwr lle rhoddir ystyriaeth i'r safle sicrwydd presennol ar gyfer pob Cyfarwyddiaeth.
16. Cynhaliwyd ein hymarfer asesu llywodraethu da yn ystod cyfnod o ansicrwydd economaidd a chynnydd sylweddol yn y galw am ein gwasanaethau, yn enwedig mewn Gofal Cymdeithasol ac Addysg, a chynnydd chwyddiant mewn cyflogau ac yn enwedig y sectorau ynni, bwyd ac adeiladu. Rydym ni, fel Uwch Dîm Rheoli, yn parhau i sicrhau bod yr ymarfer hunanasesu yn adlewyrchu'r realiti presennol o ddarparu gwasanaethau fel bod unrhyw faterion neu gamau gwella yn cael eu nodi.
17. Mae'r Uwch Dîm Rheoli wedi parhau i gyfarfod ddwywaith yn wythnosol ar gyfartaledd. Roedd adegau yn ystod 2022/23 lle gwnaeth yr Uwch Dîm Rheoli gyfarfod yn fwy rheolaidd er mwyn sicrhau bod ymateb cyflym, corfforaethol, priodol a phwylllog i unrhyw faterion dybryd. Ffocws y cyfarfodydd hyn drwy gydol y flwyddyn oedd sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n briodol, bod canlyniadau'n cael eu cyflawni a bod rheolaethau'n parhau i fod ar waith neu'n cael eu diwygio i adlewyrchu'r sefyllfa bryd honno.
18. Mae'r Uwch Dîm Rheoli wedi ymgysylltu â'r broses hunanasesiad sicrwydd ar gyfer 2022/23. Manteisiodd yr Uwch Dîm Rheoli ar y cyfle i adolygu'r sefyllfa hanner blwyddyn a diwedd blwyddyn 2022/23, ac ystyriodd y corff o waith a gyflawnwyd dros y chwe mis diwethaf, yng nghyd-destun yr amgylchedd economaidd ansicr.
19. Mae'r Uwch Dîm Rheoli o'r farn bod Datganiad Sicrwydd diwedd blwyddyn 2022/23 yr Uwch Dîm Rheoli yn cynnig adlewyrchiad cywir a theg o aeddfedrwydd llywodraethu'r Cyngor am y flwyddyn yn gyffredinol. Roedd yr asesiad diwedd blwyddyn hwn yn seiliedig ar yr aeddfedrwydd llywodraethu y gallem ei dystiolaethu o fewn pob Cyfarwyddiaeth yn erbyn y sefyllfa hanner blwyddyn, y perfformiad yn erbyn cynlluniau gweithredu cyfarwyddiaethau unigol a nodi unrhyw newid mewn sefyllfa.
20. Yn unol â hynny, mae'r Uwch Dîm Rheoli o'r farn bod y Cyngor, er gwaetha'r amgylchedd allanol heriol, yn nesáu at gymhwyso camau llywodraethu da ar draws y meysydd sicrwydd, gydag enghreifftiau o 'wedi'i ymwreiddio' a

'cyfyngedig' mewn rhai meysydd sicrwydd mewn rhai cyfarwyddiaethau. Roedd yr asesiad hwn ar sail hunanasesiad yn defnyddio system farcio 5 pwynt yn amrywio o 'ddim eto ar waith' i 'cymhwysiad cyfyngedig', i 'cymhwysiad cymysg' 'cymhwysiad cryf' i 'wedi'i ymwreiddio'.

21. Mae'r asesiad hwn wedi tynnu sylw at gyfleoedd i adeiladu ymhellach ar y tri Cham Gweithredu ar gyfer yr Uwch Dîm Rheoli a nodwyd yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol y llynedd. Rydym yn cydnabod bod gwelliannau wedi'u gwneud ym meysydd perfformiad, cydymffurfiaeth a'r ffordd rydym yn gweithio ond rydym yn credu y gellir gwella ymhellach. Rydym yn parhau i arolygu'r dirwedd sicrwydd ac yn chwilio am unrhyw wendidau y mae angen mynd i'r afael â nhw drwy weithdrefnau adfer cadarn yn ogystal ag edrych i wella meysydd o gryfder. Mae'r Uwch Dîm Rheoli yn cydnabod ei fod yn wynebu cyfnod o ansicrwydd hir o ran adfer gwasanaethau ac ymateb i lefelau cynyddol a gwahanol o alw ar draws y sbectwm o wasanaethau sy'n cael eu cynnig. I gefnogi'r nodau hyn mae'n parhau i fod yn flaenoriaeth i weithredu camau gweithredu ar gyfer gwella a chadw ffocws ar yr angen i flaenoriaethu camau ar gyfer gwella er mwyn gallu dangos tystiolaeth gref o gymhwyso ar draws pob maes wrth symud ymlaen.
22. Mewn perthynas â gwaith yr Uwch Dîm Rheoli yn 2022/23 gwnaethom barhau i fod yn berchen ar y Gofrestr Risgiau Corfforaethol ar y cyd, gwnaethom adolygu pob risg gorfforaethol yn chwarterol, a monitro cynnydd yn erbyn cynllun gweithredu'r meysydd llywodraethu sylweddol.
23. Mae'r Prif Weithredwr yn parhau i bwysleisio bod angen mynd i'r afael â meysydd o wendid. Fel y nodwyd, mae'r cwpl o flynyddoedd diwethaf wedi cyflwyno her ac ansicrwydd mawr a bydd hyn yn parhau am y cyfnod sydd i ddod gan danategu pa mor bwysig yw cynnal y gwaith o gyflawni safonau llywodraethu a rheoli cyson ar draws yr holl gyfarwyddiaethau.

Datganiad y Rheolwr Archwilio a'r Farn Flynyddol 2022/23 (Safon SAMSC 2450)

24. Mae Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (SAMSC) yn datgan bod 'rhaid i'r Prif Weithredwr Archwilio ddarparu barn ac adroddiad archwilio mewnol blynyddol y gellir eu defnyddio gan y sefydliad i arwain ei ddatganiad llywodraethu.' Mae'n rhaid i'r rhain fod yn seiliedig ar asesiad gwrthrychol o'r fframwaith llywodraethu, rheoli a rheolaeth risg. Hefyd mae'n rhaid iddynt gynnwys arfarniad o ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd rheolaethau wrth ymateb i risgiau o fewn y systemau llywodraethu, gweithrediadau a gwybodaeth.
25. Cafodd y farn hon ei pharatoi gan y Rheolwr Archwilio (Prif Weithredwr Archwilio at ddibenion y SAMSC) yn seiliedig ar ddarpariaethau'r SAMSC. Wrth baratoi a ffurfio'r farn hon, mae nifer o ffynonellau gwybodaeth, sicrwydd a mewnwleidiad wedi'u hystyried, gan gynnwys:
26. **Ymrwymadau Archwilio Sicrwydd** – Mae'r cynllun archwilio blynyddol sy'n seiliedig ar risg wedi'i gyflawni drwy ddull o sicrhau'r sicrwydd a'r gwerth ychwanegol mwyaf posibl. Mae'r cynllun archwilio yn ymatebol i risg

ac wedi'i lywio gan wybodaeth archwilio a chan sicrwydd presennol, gwybodaeth gan Uwch Reolwyr, monitro gweithgarwch y Cyngor, strategaeth, risgiau a ffynonellau sicrwydd ehangach. Ar gyfer pob archwiliad, mae'r risgiau, y pwysau a'r blaenoriaethau presennol yn parhau i lywio cwmpas yr archwiliad a'r profion.

27. **Ymgysylltiadau Archwilio Ymgynghorwyr** - Mae'r Tîm Archwilio Mewnol yn rhoi mewnwelediad ac arweiniad ar feysydd rheoli yn ystod gwaith datblygu / newid prosesau. Mae wedi parhau i roi cyngor ac arweiniad ar gynllunio a gweithredu rheolaethau effeithiol wrth weinyddu cynlluniau grantiau Llywodraeth Cymru a Llywodraeth Ganolog fel y Cynllun Cartrefi i Wcráin, i sicrhau cydymffurfiaeth a rheolaeth, a threfniadau ar gyfer atal a chanfod twyll yn effeithiol.
28. **Trafodaeth gyda'r Uwch Reolwyr** – Cynhaliwyd cyfarfodydd rheolwr perthnasoedd chwarterol gyda Chyfarwyddwyr neu eu cynrychiolwyr, aeth y Rheolwr Archwilio i gyfarfodydd yr Uwch Dîm Rheoli lle ystyriwyd eitemau sicrwydd, a chynhaliwyd cyfarfodydd rheolaidd gyda'r Cyfarwyddwr Corfforaethol Adnoddau (Swyddog Adran 151) a'r Prif Weithredwr.
29. **Adolygiadau Risg a Llywodraethu** – Mae Cofrestrau Risg a Datganiadau Sicrwydd Uwch Reolwyr sy'n sail i Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor yn destun adolygiad archwilio rheolaidd, ac ymrwymadau archwilio sicrwydd.
30. Yn seiliedig ar y rhaglen o waith archwilio a wnaed i asesu'r fframwaith a'r defnydd o lywodraethu, rheoli risg a rheolaeth, y farn flynyddol ar gyfer 2022/23 yw **effeithiol gyda lle i wella**. Mae'r farn hon yn seiliedig ar lunio Cynllun Archwilio digonol, ac ar gydnabyddiaeth o'r pwysau sylweddol ar adnoddau'r Cyngor o ran galw a chyllidebau, a gafodd eu rheoli trwy ddiwylliant perfformio gwydn.
31. Mae'r farn archwilio yn cynnwys asesiadau o lywodraethu, rheoli risg a rheolaeth, ac mae'n cynnwys gwerthusiad o ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd rheolaethau wrth ymateb i risgiau o fewn y systemau llywodraethu, gweithrediadau a gwybodaeth.
32. Mae adolygiadau wedi'u cwblhau ym mhob maes system sylfaenol arfaethedig.
33. Yn unol â dull a gyfathrebwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, cwblhawyd y rhan fwyaf o ymgysylltiadau archwilio llywodraethu corfforaethol yn ystod y flwyddyn, a ategwyd gan wasgariad o ymgysylltiadau archwilio sicrwydd ar lefel cyfarwyddiaeth.
34. Mae trefniadau rheoli risg corfforaethol wedi'u cynnal yn ystod y flwyddyn, ac mae adolygiad rheoli risg cyfarwyddiaeth wedi'i gwblhau ac wedi adrodd bod lefel briodol o aeddfedrwydd rheoli risg ar waith ar lefelau cyfarwyddiaeth.
35. Mae'r Cyngor wedi parhau i weinyddu cymorth brys, taliadau grant a

gwasanaethau cymorth ar ran Llywodraeth Cymru a'r Llywodraeth Ganolog, ac mae'r Timau Archwilio ac Ymchwilio Mewnol wedi cyngori rheolwyr ar ddylunio systemau a gwiriadau gwrth-dwyll yn unol â gofynion y cynllun.

36. Ystyriwyd bod yr amgylchedd rheoli ar gyfer systemau ariannol craidd yn ddigonol, a dyrannwyd barn 'effeithiol' neu 'effeithiol gyda lle i wella' i'r rhan fwyaf o archwiliadau'n gyffredinol (87%). Rhoddwyd barn archwilio o 'annigonol ac angen gwelliant mawr' i wyth archwiliad, gan gydnabod yr angen am sylw i sicrhau rheolaethau cadarn, a rhoddwyd barn 'anfoddfaol' i un archwiliad (mewn perthynas â Gwasanaethau Trafnidiaeth Canolog).
37. Mae sicrwydd a chymorth archwilio yn parhau i dargedu a monitro meysydd risg uchel. Rhoddir ffocws ar gwblhau archwiliadau yn amserol gyda chleientiaid archwilio ac i bwysigrwydd gweithredu argymhellion archwilio o fewn yr amserlenni gofynnol.

Datganiad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

38. Yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod 2022/23, ystyrir mai barn y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw bod gan y Cyngor, gan fwyaf, reoliadau mewnol a threfniadau llywodraethu cadarn ar waith. Caiff risgiau strategol sy'n cynrychioli'r heriau gwirioneddol y mae'r Cyngor yn eu hwynebu eu nodi a'u hadolygu'n rheolaidd. Mae enghreifftiau lle mae'r Pwyllgor yn parhau â phryderon, a fydd yn cael eu hymgorffori yn Rhaglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2023/24, yn cynnwys:

Rheoli Cyllidebau

39. Mae'r Pwyllgor yn cydnabod y pwysau ariannol parhaus sydd ar y Cyngor ac yn nodi, er bod y sefyllfa ariannol yn gytbwys ar y cyfan, y gwelodd rhai cyfarwyddiaethau penodol orwariant sylweddol, a bod angen gwella'r rheoliadau, a bod angen rhoi camau ar waith i reoli hynny mewn cyfarwyddiaethau i gyflawni'r cynigion arbedion cyllidebol a gyflwynwyd. Mae rheoli cyllideb gadarn yn hanfodol yng nghyd-destun amgylchedd economaidd heriol, cyllid cyfyngedig parhaus a galw cynyddol am wasanaethau.
40. Mae'r her ariannol yn parhau i fod yn sylweddol, gyda bwlch yn y gyllideb o £113.4 miliwn wedi'i adrodd yn seiliedig ar fodelu ariannol cyfredol dros y pedair blynedd nesaf. Mae'r Pwyllgor yn awyddus i gadw at drefniadau effeithiol ar gyfer rheoli cyllidebau yn ystod 2023/24. Bydd y Pwyllgor yn ystyried yn ofalus y trefniadau rheoli cyllideb dros y flwyddyn i ddod, drwy edrych ar y ffordd y defnyddir rheoliadau rheoli ac ymyriadau priodol, a bydd yn parhau i atgyfnerthu disgwyliadau ar gyfer cyflawni.

41. Rheolaeth Fewnol

42. Mae sicrwydd ynglŷn â chydymffurfiaeth a rheolaeth yn hanfodol. Ers nifer o flynyddoedd bu cyfyngiadau parhaus ar adnoddau, ynghyd â thwf mewn poblogaeth a mwy o alw am wasanaethau cyhoeddus. Wrth i'r Cyngor wynebu heriau sylweddol yn y ffordd y mae'n darparu gwasanaethau, mae'n parhau'n hanfodol nad yw rheoliadau mewnol yn cael eu hesgeuluso na'u hamharu, a bod rheoliadau cryf ar waith ar draws prosesau a systemau diwygiedig. Yn ogystal, mae'r pandemig wedi golygu bod angen addasu systemau, ac mewn rhai achosion dylunio systemau newydd, er mwyn ymateb i flaenoriaethau newydd. Dywedwyd wrthym am yr ymgynghoriad, y cyngor a'r arweiniad a ddarparwyd gan y Timau Ymchwilio ac Archwilio Mewnol i gefnogi'r rheolwyr i gynllunio a chynnal rheoliadau cadarn wrth iddynt lywio blaenoriaethau a chyfrifoldebau newydd.
43. Mae'r Pwyllgor wedi gwahodd uwch swyddogion i fod yn bresennol yn ei gyfarfodydd eleni, i gyfrif am eu darpariaeth o lywodraethu, rheoli risg a rheoli da. Yn ogystal, mae'r Pwyllgor wedi parhau i dderbyn manylion yr holl Archwiliadau Mewnol a gwblhawyd, a'r sgorau sicrwydd priodol. Eleni rydym wedi arsylwi ar fylchau rheoli mewnol ynysig drwy adroddiadau o sicrwydd annigonol, ac un farn archwilio anfoddhaol. Er bod nifer y barnau Archwilio Mewnol anfoddhaol yn parhau'n isel, mae'n rhaid i'r rheolwyr sicrhau bod systemau rheoli mewnol cadarn ar waith a mynd i'r afael ag unrhyw wendidau a nodwyd yn brydlon.
44. Rydym wedi cynnal diddordeb agos yng nghadernid rheoliadau mewn perthynas â'r swyddogaeth Rheoli Gwastraff. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, ochr yn ochr ag atgyfeiriad ac ymchwiliad yr heddlu, cwblhawyd ymchwiliad eang i honiadau o dwyll ac mae gweithdrefnau disgyblu wedi dod i ben. Trwy drafodaethau gyda'r Cyfarwyddwr a'r Rheolwr Archwilio dywedwyd wrthym y bu cynnydd cyson a pharhaus yn ystod y blynyddoedd diwethaf yn yr amgylchedd rheoli mewnol, dan arweiniad yr uwch reolwyr. Dywedwyd wrth ein Pwyllgor fod dulliau ar gyfer cyflawni a gweithredu ar gamau gwella, a bod perthynas ddwy ffordd adeiladol gydag Archwilio Mewnol, wrth gynllunio, ac ymateb i, waith sicrwydd. Rydym yn cydnabod y cynnydd a wnaed a bod angen sylw a sicrwydd rheoli parhaus.
45. Mae gan y Pwyllgor fynediad at yr holl argymhellion Archwilio Mewnol a godwyd ac y cytunwyd arnynt, a gweledd sylwadau rheoli a ddiweddarwyd tan y pwynt gweithredu. Er bod gan y Pwyllgor sicrwydd cyffredinol mewn cysylltiad â rheoli mewnol, rydym yn parhau i ofyn i swyddogion gyfrif am wasanaethau neu swyddogaethau lle nodwyd gwendidau o ran rheoli mewnol. Rydym yn parhau i herio unrhyw ddiffyg o ran stiwardiaeth a rheolaeth mewn cysylltiad ag arian ac asedau cyhoeddus ac yn mynnu camau gweithredu buan, cymesur gan y tîm rheoli. Mae'r Pwyllgor wedi ystyried a chymeradwyo Cynllun Archwilio Mewnol 2023/24 a bydd yn monitro ei gynnydd a'i ganfyddiadau'n fanwl dros y flwyddyn i ddod.

Gwydnwch Ariannol (yn cynnwys Rheoli'r Trysorlys)

46. Ar adeg pan fo arian yn brin, bydd y Pwyllgor yn parhau i ystyried y fframwaith ar gyfer penderfyniadau ariannol. Mae'r Pwyllgor wedi derbyn diweddariadau rheolaidd ar wydnwch ariannol ac, yn y blynyddoedd diwethaf, wedi croesawu sicrwydd annibynnol o ran gweithgareddau Rheoli Trysorlys y Cyngor gan ymgynghorwyr Rheoli Trysorlys y Cyngor, ymhellach i'r sicrwydd rheolaidd a ddarperir gan Archwilio Mewnol.
47. Bydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn parhau i chwilio am sicrwydd bod arferion a strategaeth rheoli trysorlys cadarn ar waith. Mae hyn yn waith hanfodol a fydd yn diogelu ac yn darparu gwerth gorau o ran benthyciadau a buddsoddiadau'r Cyngor. Mae'r Pwyllgor wedi, a bydd yn parhau i geisio sicrwydd bod lefelau a phroffiliau buddsoddi a benthyca yn briodol ac yn unol â'r Arferion, y Strategaeth a'r Adroddiadau a gyflwynwyd ar Reoli'r Trysorlys.

48. Llywodraethu a Chydymffurfiaeth Ysgolion

49. Mae'r Pwyllgor wedi ceisio adroddiadau rheolaidd gan uwch reolwyr yn y Gyfarwyddiaeth Addysg a Dysgu Gydol Oes gan ofyn am sicrwydd parhaus ar y trefniadau i reoli balansau ysgolion, ac i fynd i'r afael ag argymhellion archwilio. Mae ein Pwyllgor wedi mynegi pryderon ynghylch oedi wrth weithredu argymhellion archwilio ysgolion, ac mae'r Cyfarwyddwr Addysg a Dysgu Gydol Oes wedi ymrwymo i ddarparu dadansoddiad llawn o argymhellion archwilio sydd eto i'w cyflawni erbyn diwedd y flwyddyn academaidd hon.
50. Mae ein Pwyllgor wedi nodi gwelliannau cadarnhaol a wnaed, fel y cydnabyddir gan Estyn, a byddwn yn parhau i gynnal diddordeb brwd yn y trefniadau llywodraethu a'r sicrwydd a dderbyniwn mewn perthynas ag ysgolion. Mae hyn ar sail dealltwriaeth y gall y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ofyn i'r rheiny sy'n gyfrifol am lywodraethu ar lefel ysgol unigol ddod i gyfarfod Pwyllgor os nad yw'r sicrwydd a roddir yn cael ei ystyried yn ddigonol.
51. Mae'r Pwyllgor yn cydnabod na all y Cyngor bennu rheolau i ysgolion mewn cysylltiad â glynu wrth faterion contractio, er y gall gynnig cyngor ar arfer da. Mae'r maes hwn o ddiddordeb yn parhau'n flaenoriaeth i'r Pwyllgor ac rydym yn parhau i gefnogi'r gwaith o gynhyrchu a defnyddio canllawiau arfer gorau i ysgolion er budd atgyfnerthu stiwardiaeth a rheolaeth ariannol.

ii) Y Fframwaith Llywodraethu - Gwybodaeth Ategol

A. Ymddwyn gyda gonestrwydd, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a pharchu'r rheol gyfreithiol.

52. Mae gofyn i bob Aelod a Swyddog y Cyngor gydymffurfio'n llawn â'r Codau Ymddwyn fel y'u nodwyd yn y Cyfansoddiad, sy'n nodi rolau a chyfrifoldebau

penodol y Swyddogion a'r Aelodau ac yn egluro'r rhyngwyneb rhwng y rolau hyn. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Swyddogaethau ac isadrannau a ddirprwyir i Swyddogion
 - Cod Ymddygiad Aelodau (gan gynnwys Egwyddorion Cyfryngau Cymdeithasol)
 - Cod Ymddygiad Cyflogeion
 - Protocol Perthnasoedd Aelodau / Swyddogion
 - Ymrwymiad Caerdydd – ar ôl eu hethol, mae'r Aelodau'n llofnodi "Ymrwymiad Caerdydd" sy'n tanlinellu eu dyletswyddau i'r ddinas a'i dinasyddion.
53. Y Cyfarwyddwr Llywodraethu a Gwasanaethau Cyfreithiol yw'r Swyddog Monitro ac mae ganddo ddyletswydd benodol i sicrhau bod y Cyngor, ei Swyddogion a'r Cynghorwyr Etholedig yn arfer y safonau ymddygiad uchaf ym mhopeth a wnânt yn seiliedig ar Adran 5 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 fel y'i diwygiwyd gan Atodlen 5, paragraff 24 Deddf Llywodraeth Leol 2000. Yn ystod 2023/24, cynigodd y Cyfarwyddwr Llywodraethu a Gwasanaethau Cyfreithiol ei ymddiswyddiad a gadawodd y Cyngor ar 27 Hydref 2023. Fel y cytunwyd yng nghyfarfod y Cyngor ar 26 Hydref 2023, rhoddwyd trefniadau interim ar waith ar gyfer y Cyngor a Phrifddinas-ranbarth Caerdydd cyn y disgwylir i'r broses o wneud penodiadau parhaol ddod i ben yn ystod y misoedd nesaf.
54. Mae gan y Pwyllgor Safonau a Moeseg gyfrifoldeb i fonitro a chraffu ar safonau moeseg y Cyngor, ei Aelodau, ei gyflogeion ac unrhyw ddarparwyr cysylltiedig sy'n cyflenwi gwasanaethau i'r Cyngor, ac adrodd wrth y Cyngor am unrhyw fater sy'n peri pryder. Mae'r Pwyllgor yn cael ei gadeirio gan berson annibynnol ac mae rôl y person hwnnw yn cynnwys pennu canlyniad cwynion yn erbyn Cynghorwyr ac Aelodau Cyfetholedig a monitro gweithdrefnau chwythu'r chwiban y Cyngor.
55. Yn 2022/23 rhoddwyd gwybod i'r Swyddog Monitro am o saith o gwynion yn ymwneud ag ymddygiad Aelodau. Mae'r Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus wedi ystyried chwech o'r cwynion ac wedi penderfynu nad oedd unrhyw dystiolaeth o dorri cod ymddygiad ac wedi gwrthod ymchwilio. Datryswyd y gŵyn oedd yn weddill yn anffurfiol.
56. Cyflwynodd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau a Moeseg, y Cadeirydd ymadawol, Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor ar gyfer 2022/23 ar 30 Hydref 2023 gan amlinellu gwaith y Pwyllgor. Nododd yr adroddiad gamau gweithredu mewn perthynas ag ystyried Arolwg Gadael Aelodau 2022, adolygiad o Ymrwymiad Caerdydd, ystyried defnyddio TG y cyngor ar gyfer cyfarfodydd grŵp gwleidyddol, parhau i arsylwi trafodion y Cyngor a'r Pwyllgor a goruchwylio hyfforddiant ar God Ymddygiad Aelodau yn dilyn etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022. Yn ogystal, mae'r Pwyllgor wedi adolygu diddordebau personol ar gyfer Aelodau ac Uwch Swyddogion ac wedi cyhoeddi diweddariadau cyfnodol o waith y Pwyllgor i Aelodau'r Cyngor. Nododd yr adroddiad blynyddol hefyd fod yr adolygiad arfaethedig o'r Polisi Chwythu'r Chwiban ar gyfer 2022/23 wedi'i ohirio a bod yn rhaid ei aildrefnu ar gyfer y flwyddyn 2023/24. Mae'r Pwyllgor yn cytuno bod cyflwyno ei Adroddiad Blynyddol i'r Cyngor yn helpu'r Aelodau i ddeall rôl bwysig

y Pwyllgor a'i waith; ac y byddai mwy o friffiau i'r Aelodau yn cael eu cyhoeddi yn ôl yr angen.

57. Mae'n angen i'r Aelodau ac Aelodau Cyfetholedig gofrestru eu buddiannau personol yn unrhyw fusnes sy'n ymwneud â'r awdurdod a chydymffurfio â'r rheolau ar fuddiannau personol a nodir yng Nghod Ymddygiad yr Aelodau. Mae gwaith sylweddol wedi ei wneud eleni i sicrhau bod yr Aelodau'n cwblhau'r holl ffurflenni perthnasol. Cyhoeddir yr holl fuddiannau personol a ddatgelir gan yr Aelodau ar wefan y Cyngor yn yr wybodaeth ar broffiliau'r Aelodau. Mae Polisi'r Cyngor ar Fuddiannau Personol ac Ail Swyddi'r Swyddogion yn mynnu bod staff yn datgelu unrhyw fuddiant personol sydd yn neu a allai wrthdaro â'u dyletswyddau i'r Cyngor a'r holl swyddi eraill. Mae'r polisi'n nodi bod rhaid i bob un o gyflogeion y Cyngor, dan y Cod Ymddygiad Cyflogeion, sicrhau nad yw ei fuddiannau preifat yn gwrthdaro â'i ddyletswyddau cyhoeddus, a chydymffurfio â rheolau'r Cyngor ar gofrestru a datgan buddiannau ariannol ac anariannol.
58. Mae Gwerthoedd Corfforaethol y Cyngor yn canolbwyntio ar degwch, bod yn agored a chydweithio. Mae'r Cyngor yn cefnogi diwylliant o ymddygiad sy'n seiliedig ar y gwerthoedd hyn sy'n llywio sut y caiff gweledigaeth hirdymor y Cyngor ei rhoi ar waith, yn ogystal â sut mae'r Aelodau a'r Swyddogion yn cyflawni eu rolau dydd i ddydd. Mae gwaith cynllunio corfforaethol a chyfarwyddiaethau datblygiad a pherfformiad personol wedi'u cyfuno â chyflawni gwerthoedd a blaenoriaethau corfforaethol.
59. Mae'r Siarter Strategaeth Gweithlu a Chyflogeion yn parhau i sicrhau bod gweledigaeth a gwerthoedd y Cyngor a'r Cynllun Corfforaethol yn cyd-fynd â'i gilydd:
- Mae Siarter y Cyflogai yn nodi disgwyliadau'r holl staff (cyflogeion, rheolwyr ac uwch reolwyr) ac mae wedi ffurfio rhan o'r broses gosod amcanion ar gyfer adolygiadau personol
 - Mae Strategaeth y Gweithlu'n ceisio sicrhau canlyniadau ar gyfer a chyda'r cyflogeion, o fewn diwylliant sy'n cefnogi gweithlu hyblyg, cymwys, cynwysedig ac amrywiol.
60. Mae'r Cyngor yn trin twyll, llygredd a chamweinyddu yn ddifrifol iawn ac mae'r strategaeth a'r polisiâu canlynol yn atgyfnerthu hynny er mwyn arbed a rheoli achosion o'r fath
- Strategaeth Atal Twyll a Llygredd
 - Rheolau Gweithdrefn Ariannol
 - Archeb Sefydlog Contract a Rheolau Caffael
 - Polisi Chwythu'r Chwiban
 - Polisi Twyll, Llwgwrwobrwyo a Llygru
 - Polisi Atal Gwyngalchu Arian
 - Polisi Diogelwch TGCh
 - Polisi a Gweithdrefn Diogelu Data
 - Polisiâu AD ynghylch ymchwilio a disgyblu staff

61. Mae'r Strategaeth Atal Twyll a Llygredd wedi bod ar waith ers Gorffennaf 2019 gyda dros 6,800 o staff a llywodraethwyr ysgol wedi ymgymryd â'r cwrs neu wedi mynychu hyfforddiant / gweithdai wyneb yn wyneb. Disgwylir i'r Strategaeth Atal Twyll a Llygredd gael ei diweddarau yn 2023/24 gyda deunydd hyfforddi wedi'i adnewyddu i gefnogi ei lansiad. Mae'r Cyngor yn parhau i gael ei gefnogi gan amrywiaeth o bolisiâu, gweithdrefnau a rheoliadau sy'n cael eu hadolygu er priodoldeb, gan gynnwys y rheiny sy'n ymwneud â Rheolaeth Ariannol, Diogelu Data, Iechyd a Diogelwch, Cydraddoldeb a Diogelwch TG.
62. Mae gan y Cyngor Bolisi Chwythu'r Chwiban ar waith a thrwy hwnnw, anogir staff a chontractwyr i nodi achosion o gamymddwyn neu ymddygiad anghyfreithlon yn y sefydliad, sy'n effeithio ar y cyhoedd ac eraill (gwneud datgeliad er budd y cyhoedd). Yn 2022/23, rhoddwyd gwybod am gyfanswm o saith achos chwythu'r chwiban i'r Swyddog Monitro.
63. Y Cyfarwyddwr Corfforaethol Adnoddau sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am y weinyddiaeth ariannol (Swyddog A151) a threfniadau llywodraethu gwybodaeth y Cyngor (SIRO). Mae trefniadau rheoli ariannol y Cyngor yn cydymffurfio â gofynion llywodraethu rôl Prif Swyddog Ariannol Llywodraethau Lleol, sydd wedi'u nodi yng Nghod Rheolaeth Ariannol Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA) 2020.
64. Mae'r Cyngor yn parhau i ystyried ei reolaeth ariannol yn erbyn Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA) (y Cod). Ffocws y Cod yw gwella gwydnwch ariannol sefydliadau drwy ymgorffori safonau rheoli ariannol gwell. Yn anochel, parhaodd effaith ffactorau geowleidyddol ac economaidd ehangach i brofi'r gwydnwch ariannol hwnnw yn 2022/23. Bwriad y Cod yw cefnogi arfer da ym maes rheolaeth ariannol ac i gynorthwyo Awdurdodau Lleol i ddangos eu cynaliadwyedd ariannol. Mae'r Cod yn cyfieithu egwyddorion rheolaeth ariannol dda i gyfres o safonau y dylai Awdurdodau Lleol fesur eu hunain yn eu herbyn.
65. Gan adeiladu ar yr asesiad a gynhaliwyd yn 2021/22, cynhaliwyd hunanasesiad pellach yn erbyn y cod RhA yn 2022/23 gan Uwch Swyddogion Cyfrifeg a'r canlyniadau a gyflwynwyd i Swyddog Adran 151 i nodi cyfleoedd i wella. O ystyried yr ansicrwydd ariannol sylweddol sy'n wynebu'r Cyngor, cytunodd Swyddog Adran 151 bod yr hunanasesiad yn parhau i ganolbwyntio ar y tri maes a nodwyd yn flaenorol ar gyfer y misoedd nesaf. Yn gyntaf, cydnabod anwadlwydd ac ansicrwydd cynyddol heriau ariannol i adeiladu ymhellach ar y gwaith a wneir wrth gynyddu'r ystod o ddadansoddiad sensitifrwydd addas wrth benderfynu ar y Cynllun Ariannol Tymor Canolig. Yn ail, bydd gwydnwch ariannol y Cyngor yn cael ei wella drwy adeiladu ar y gwaith a wnaed i sicrhau cysylltiadau cryf rhwng achosion busnes a chynlluniau i wario. Y trydydd argymhelliad oedd parhau i ganolbwyntio ar wariant cyllidebau gwasanaethau gyda'r angen i ddod o hyd i fwy o arbedion cyllideb i'w cyflawni ond hefyd yr angen dwysach i nodi unrhyw faterion ariannol yn gyflym i gael amser i roi camau adferol ar waith. Yn ogystal, daeth y gwaith a wnaed yn 2022/23 ar incwm i ben gyda'r Fframwaith Cynhyrchu Incwm yn cael ei gynhyrchu fel rhan o Strategaeth y Gyllideb 2024/25 y Cyngor.

66. Mae gofynion y Cod a'r angen am dystiolaeth wedi bod yn ystyriaeth fawr o ran datblygiad strategaethau ariannol allweddol y Cyngor megis y Cynllun Ariannol Tymor Canolig, Strategaeth Gyfalaf a Strategaeth Rheoli'r Trysorlys.

B. Sicrhau ymgysylltu agored a chynhwysfawr â rhanddeiliaid.

67. Trwy ei Werthoedd Corfforaethol, mae'r Cyngor yn nodi ymrwymiad i fod yn "agored a gonest ynghylch y penderfyniadau anodd sy'n ein hwynebu, a rhoi'r cyfle i bobl ddweud eu dweud ynghylch yr hyn sy'n bwysig iddynt a'u cymunedau." Mae ymgynghori, ymgysylltu a chydweithio â dinasyddion yn ganolog er mwyn cyflawni'r gwerth hwn a chânt eu cyflwyno fel a ganlyn.
68. Mae cyfarfodydd wedi parhau'n agored i'r cyhoedd, ac eithrio pan drafodir gwybodaeth gyfrinachol neu a eithrir, yn unol â'r gyfraith. Parhaodd cyfarfodydd Llawn y Cyngor i gynnwys cyfle ar gyfer cwestiynau gan y cyhoedd ac mae Pwyllgorau Craffu'r Cyngor wedi gwahodd cyfraniadau gan rhanddeiliaid at eu rhaglen graffu, trwy ymchwil ac ymarferion ymgynghori a chyfle uniongyrchol i drafod â'r Pwyllgorau.
69. O ganlyniad i bandemig y coronafeirws, roedd deddfwriaeth dros dro yn ei gwneud yn ofynnol i holl gyfarfodydd y Cyngor fod ar gael i'r cyhoedd a gyflawnwyd naill ai trwy gyfarfodydd ffrydio byw neu eu recordio i gael eu lanlwytho i'r we wedi hynny oherwydd nad oedd y cyhoedd yn gallu mynychu cyfarfodydd yn bersonol. Roedd gweithredu Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn disodli'r ddeddfwriaeth hon ac yn ei gwneud yn ofynnol i brif gynghorau ddatblygu a gweithredu polisi Cyfarfodydd Aml-leoliad. Cymeradwyodd y Cyngor ei bolisi Cyfarfodydd Aml-leoliad ym mis Mawrth 2022 i'w weithredu yn dilyn Etholiadau Llywodraeth Leol ar 5 Mai 2022.
70. Roedd y polisi yn fwy na'r gofyniad deddfwriaethol i ddarlledu cyfarfodydd y Cyngor a nododd gyfarfodydd pwyllgor ychwanegol er budd y cyhoedd neu'r rheini â rôl lywodraethu i'w gwe-ddarlledu. Roedd y cyfarfodydd hyn yn cynnwys y Cyngor, y Cabinet, y Pwyllgor Cynllunio, Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, Pwyllgor Safonau a Moeseg a Phwyllgorau Craffu gyda chyfarfodydd eraill yn cael eu recordio a'u cadw er mwyn cyfeirio atynt.
71. Mae'r tabl canlynol yn tynnu sylw at weithgaredd gwe-ddarlledu dros y pum mlynedd diwethaf. Er bod nifer y cyfarfodydd sydd wedi'u gwe-ddarlledu wedi gostwng, mae nifer cyfartalog y bobl a wylodd cyfarfodydd yn fyw wedi dyblu o 25 yn 2021/22 i 55 yn 2022/23. Bu cynnydd o 70% yn nifer y bobl a wylodd cyfarfodydd o'r archif, o 88 yn 2021/22 i 151 yn 2022/23. Mae cyfanswm yr holl bobl a wylodd cyfarfodydd wedi cynyddu gan bron 82%, o 113 yn 2021/22 i 206 yn 2022/23.

72.

Data Gwe-ddarlledu				
Blwyddyn	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Nifer y cyfarfodydd a we-ddarllledwyd	54	105	155	88
Nifer y pwyllgorau (mathau) a we-ddarllledwyd	10	21	19	14
Cyfanswm yr oriau gwe-ddarlledu	126:50:24	202:36:54	269:39:22	177:55:44
Nifer y bobl oedd yn gwyllo'n fyw	1,960	4,594	3,965	4,871
Nifer y bobl oedd yn gwyllo trwy'r cyfarfodydd archif	6,909	10,963	13,644	13,287
Cyfanswm y bobl a wylodd	8,869	15,557	17,609	18,158

73. Cafwyd trafodaeth agored a her ar berfformiad a rheoli risg ac mae'r Uwch Dîm Rheoli yn adrodd ac yn adolygu bob tri mis, yna ceir herio a goruchwyllo pellach yng nghyfarfodydd y Cabinet, Pwyllgorau Craffu a'r Pwyllgor Archwilio. Datblygwyd rôl sicrwydd o fewn amgylchedd yr UDRh, lle mae'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr yn trafod agweddau ar sicrwydd, er enghraifft diogelu, cydymffurfio â chraffu, rheoli perfformiad, canlyniadau a chynnydd ar argymhellion a wneir gan archwilwyr, cyrff a rheoleiddwyr mewnol ac allanol. Mae hyn yn parhau i dynnu sylw at y cysylltiadau rhwng y darnau sicrwydd hyn a chreu fersiwn mwy cydlynol o'r darlun sicrwydd. Mae'r cyfarfodydd rhwng y Prif Weithredwr, y Cyfarwyddwyr a'r Aelodau Cabinet i gytuno ar gamau gweithredu sy'n deillio o drafodaeth agored ynghylch yr heriau o ran perfformio a darparu gwasanaethau wedi parhau am y rhan fwyaf o 2022/23.
74. Rhoddir cyfle i'r cyhoedd a rhanddeiliaid eraill roi gwybod i'r Cyngor beth yw eu barn ar y gwasanaethau a ddarperir trwy Bolisi Sylwadau, Cwynion a Chanmol y Cyngor. Mae'n adlewyrchu'r arweiniad a roddir gan Bapur Polisi a Chanllawiau Model Llywodraeth Cymru ar Ymdrin â Chwynion, yn ogystal ag arweiniad a gafwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru sydd bellach yn rhoi pwyslais mwy ar ddatrys cwynion yn brydlon. Caiff y Cabinet wybod bob blwyddyn am nifer y cwynion a ddaw i law.
75. Mae dinasyddion, cymunedau a phartneriaid yn parhau i gael eu cynnwys trwy raglen o ymgysylltu â dinasyddion, ymgynghori cyllidebol, arolygon Holi Caerdydd sy'n ceisio barn ar ystod o ddatganiadau Ansawdd Bywyd ac Ansawdd Gwasanaeth. Defnyddir allbwn y rhain i lywio cynigion a phenderfyniadau o ran blaenoriaethau a chynllunio ar gyfer darparu gwasanaethau. Mae lle i wella o ran nifer y bobl sy'n mynychu'r sesiynau ymgysylltu hyn yn enwedig mewn perthynas â cheisio cynyddu nifer y bobl sy'n cymryd rhan.
76. Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd â rhanddeiliaid sefydliadol y mae'r Cyngor yn atebol iddynt, sy'n cynnwys Llywodraeth Cymru ac Archwilwyr Allanol y Cyngor (Archwilio Cymru). Gwnaed ymdrechion hefyd i feithrin perthnasoedd agored ac effeithiol rhwng y Cyngor Sir a'r chwe Chyngor Cymuned yng Nghaerdydd trwy

Siarter y Cyngorau Cymuned (“y Siarter”). Mae’n adlewyrchu’r Siarter model a gyflwynodd Llywodraeth Cymru ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 ac mae’n seiliedig ar gydraddoldeb partneriaeth rhwng y ddwy haen o lywodraeth leol.

77. Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Caerdydd yn cynrychioli partneriaeth statudol rhwng sefydliadau’r sector cyhoeddus a’r sector gwirfoddol, a gadeirir gan Arweinydd y Cyngor i gyflawni Cynllun Lles y ddinas. Mae’r Cynllun Lles, sy’n ymateb i’r dystiolaeth yn yr Aseiad Lles yn canolbwyntio ar feysydd cyflenwi gwasanaethau cyhoeddus sy’n gofyn am waith partneriaeth yn y bôn rhwng gwasanaethau cyhoeddus a chymunedol, ac â dinasyddion Caerdydd. Cafodd yr Aseiad Lles y cytunwyd arno gan y BGC ym mis Mawrth 2022 a’r Cynllun Lles drafft eu hystyried ym mis Hydref 2022 cyn ymgynghoriad cyhoeddus. Cefnogir BGC Caerdydd gan drefniadau llywodraethu a chyflawni ar sail partneriaeth, ac maent yn adrodd yn ôl i’r BGC bob chwarter. Yn ystod y pandemig, mae BGC Caerdydd wedi cyfarfod yn fwy rheolaidd er mwyn arwain ymateb strategol cydgysylltiedig i faterion pwysig ar draws gwasanaethau cyhoeddus y ddinas. Cafodd cynllun Lles Lleol Caerdydd ei ystyried gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Caerdydd ym mis Ebrill 2023.
78. Cyflwynodd y BGC adolygiad o’i lywodraethu partneriaeth ym mis Chwefror 2023 a daeth i’r casgliad bod angen adeiladu ar yr ymagwedd bartneriaeth a gododd yn ystod y pandemig, a nodweddir gan weithio strategol a gweithredol o ddydd i ddydd ar draws ffiniau sefydliadol, rhannu asedau i gefnogi nodau a rennir ac o symud yn gyflym mewn amgylchedd sy’n newid yn gyflym, wedi’i alluogi gan dechnoleg a’i gefnogi gan ddata.

C. **Diffinio deilliannau yn nhermau buddion economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy.**

79. Yn dilyn yr etholiadau llywodraeth leol ar 5 Mai 2022, ffurfiwyd gweinyddiaeth newydd y Cyngor. Er mwyn dangos ei huchelgeisiau ar gyfer y ddinas, gosododd y weinyddiaeth raglen bolisi newydd ac ymrwymadau cyflawni cysylltiedig ar gyfer y tymor trefol sydd i ddod, o’r enw ‘Cryfach, Tecach, Gwyrddach’. Cytunodd y Cabinet ar hyn yn ei gyfarfod ar 14 Gorffennaf 2022, ac mae’n nodi agenda polisi a rhaglen gyflwyno’r Cyngor ar gyfer y pum mlynedd nesaf, yn seiliedig ar yr ymrwymadau canlynol i wneud Caerdydd:
- **Yn ddinas gryfach**, gydag economi sy’n creu ac yn cynnal swyddi sy’n talu’n dda, gyda system addysg sy’n helpu ein pobl ifanc i gyrraedd eu potensial, gyda thair da, fforddiadwy mewn cymunedau diogel, hyderus a grymus, i gyd yn cael eu cefnogi gan wasanaethau cyhoeddus effeithlon sydd â digon o adnoddau.
 - **Yn ddinas decach**, lle gall pawb fwynhau’r cyfleoedd o fyw yng Nghaerdydd, beth bynnag fo’u cefndiroedd, lle mae’r rhai sy’n dioddef effeithiau tloti’n cael eu diogelu a’u cefnogi, lle mae diwrnod teg o waith yn cael diwrnod teg o gyflog, a lle mae pob dinesydd yn cael ei werthfawrogi ac yn teimlo ei fod yn cael ei werthfawrogi hefyd.

- **Dinas werddach**, a fydd drwy ein rhaglen Caerdydd Un Blaned yn arwain ar ymateb i'r argyfwng hinsawdd, dinas sy'n dathlu ac yn meithrin bioamrywiaeth, gyda mannau agored o ansawdd uchel o fewn cyrraedd hawdd i orffwys a chwarae, sy'n gysylltiedig â dewisiadau trafndiaeth cynaliadwy cyfleus, hygyrch a diogel.
80. Lle mae 'Cryfach, Tecach, Gwyrddach' yn darparu esboniad clir o flaenoriaethau polisi'r weinyddiaeth, bydd fframwaith polisi'r Cyngor yn trosi'r rhain yn amcanion sefydliadol gyda cherrig milltir cyflenwi cysylltiedig, dangosyddion perfformiad allweddol a'r adnoddau angenrheidiol i sicrhau cynnydd.
81. Mae'r Cynllun Corfforaethol, felly, yn chwarae rhan allweddol wrth droi uchelgeisiau polisi'r weinyddiaeth yn amcanion sefydliadol clir. Yn y modd hwn, mae'r Cynllun Corfforaethol yn nodi'r hyn y mae'r Cyngor am ei gyflawni, a sut y bydd yn trefnu ei hun i'w gyflawni. Yn unol â gofynion Deddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, caiff y Cynllun Corfforaethol ei lunio yn ôl Amcanion, Camau a Mesurau Perfformiad Lles. Mae'r Cynllun Corfforaethol wedi'i osod ar lefel strategol ac yn cael ei gefnogi gan gynlluniau cyflenwi cyfarwyddiaeth, sy'n nodi'n fanylach sut y bydd amcanion y Cynllun Corfforaethol yn cael eu cyflawni, yn ogystal â sut y bydd busnes cyfarwyddiaeth yn cael ei ddatblygu.
82. Mae'r Cyngor wedi ymateb i ofynion perfformiad sy'n codi o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2022 a nodir yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2021/22.
83. Mae datblygu'r Adroddiad Lles Blynyddol, sef hunanasesiad o berfformiad y Cyngor, yn cynnwys arweinyddiaeth wleidyddol a rheolaethol y Cyngor, gyda rolau manylach ar gyfer Craffu a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Bydd hyn yn cynnwys:
- Hunanwerthusiad y gyfarwyddiaeth o berfformiad gwasanaeth, llywodraethu, heriau ariannol a blaenoriaethau.
 - Sesiynau perfformiad a sicrwydd cyllideb gyda phob Cyfarwyddwr sy'n cael eu cynnull gan y Prif Weithredwr a'r Swyddog Adran 151 i ystyried canfyddiadau hunanasesu cyfarwyddiaeth;
 - Sesiwn cynnydd a pherfformiad gyda'r Cabinet ac Uwch Dîm Rheoli'r Cyngor;
 - Y Panel Perfformio, a gynullwyd gan Gadeirydd y Pwyllgor Craffu Adolygu Polisi a Pherfformiad (APaPh), ac sy'n cynnwys Cadeiryddion pob un o Bwyllgorau Craffu'r Cyngor.
 - Ystyriaeth gan Bwyllgorau Craffu APaPh a Llywodraethu ac Archwilio
 - Ystyriaeth o'r Aseiad Diwedd Blwyddyn (yr Adroddiad Blynyddol Lles) gan y Cyngor.
84. Cafodd hunanasesiad canol blwyddyn ei ystyried gan y Cabinet ar 19 Ionawr 2023, yn dilyn ymgysylltu â'r Pwyllgor Craffu APaPh. Roedd yr adroddiad yn nodi heriau mewn chwe maes; y pwysau ar y sefydliad mewn perthynas â'r gweithlu, gwydnwch ariannol, tai, gwasanaethau plant, o fewn iechyd a gofal cymdeithasol (ac felly'n gofyn am ymagwedd bartneriaeth uwch) a'r angen parhaus i ymateb i bwysau costau byw.

85. Mae Sesiynau Her Thematig yn cael eu cynnull gan Amcan Lles bob mis Ionawr/Chwefror. Mae'r sesiynau her yn cael eu cadeirio gan yr Arweinydd a'r Aelod Cabinet dros Gyllid, Moderneiddio a Pherfformio ac yn cynnwys prif ddeiliaid portffolio'r Cabinet, y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr perthnasol. Mae'r sesiynau her yn ystyried cynnydd a heriau o ran pob un o Amcanion Lles y Cynllun Corfforaethol, ac yn gyfle i ystyried blaenoriaethau, camau, Dangosyddion Perfformiad Allweddol a thargedau ar gyfer y flwyddyn i ddod.
86. Mae ymgysylltu â'r Panel Perfformiad bob mis Ionawr/Chwefror. Mae'r Panel Perfformiad yn caniatáu i Gadeirydd pob Pwyllgor Craffu:
- i. Ystyried yr Asesiad Canol Blwyddyn a gwneud argymhellion ar gyfer gwella yn ogystal ag awgrymiadau polisi strategol i'w hystyried fel rhan o'r gwaith o ddatblygu'r Cynllun Corfforaethol
 - ii. Datblygu Cynllun Corfforaethol; gan ganolbwyntio ar y blaenoriaethau, y camau, Dangosyddion Perfformiad Allweddol a thargedau y cynigir eu cynnwys o fewn y Cynllun Corfforaethol diwygiedig.
87. Mae'r Cynllun Corfforaethol yn rhan o Fframwaith Polisi'r Cyngor ac mae hyn, fel y nodir yng Nghyfansoddiad y Cyngor, yn sicrhau bod y Cynllun Corfforaethol yn cael ei ystyried yn ffurfiol gan yr holl aelodau etholedig. Digwyddodd ymgysylltu trwy gydol mis Chwefror 2023 â'r holl Bwyllgorau Craffu gan gynnwys y Pwyllgor Craffu APaPh fel rhan o graffu cyn penderfynu ar y Cynllun Corfforaethol. Daeth ystyriaeth ffurfiol gan y Cabinet a'r Cyngor i ben ar 9 Mawrth 2023.
88. Datblygwyd y Cynllun Corfforaethol ochr yn ochr â Chyllideb y Cyngor, a thrwy hynny sicrhau bod adnoddau'r Cyngor yn cyd-fynd â chyflawni ei flaenoriaethau polisi. Mae'r Cynllun Corfforaethol a'r Gyllideb yn cael eu cymeradwyo ochr yn ochr â'i gilydd gan y Cyngor ym mis Chwefror/Mawrth o bob blwyddyn ariannol. Cymeradwywyd Cyllideb a Chynllun Corfforaethol y Cyngor ar 9 Mawrth 2023.
89. Mae'r ansicrwydd ariannol dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf wedi arwain at oedi o ran Setliad Cyllideb gan Lywodraeth Cymru a pharhaodd hyn ar gyfer proses gosod cyllideb 2023/24 a chyllideb 2024/25 sydd ar ddod. Cynhaliwyd cynigion cyllideb 2023/24 y Cyngor rhwng 23 Rhagfyr 2022 a 29 Ionawr 2023, a lansiwyd ymgynghoriad y gyllideb ar gyfer cynigion cyllideb 2024/25 ar 8 Ionawr 2024 gyda dyddiad gorffen o 4 Chwefror 2024. Fel yr amlinellwyd dan egwyddor B y DLIB hwn, gan sicrhau ymgysylltu agored a chynhwysfawr, defnyddiwyd nifer o ddulliau i sicrhau bod yr ymgynghoriad mor hygyrch â phosib, ond mae angen gwelliannau o ran nifer yr ymgysylltiadau a gyflawnir. Roedd yr ymgynghoriad yn galluogi aelodau'r cyhoedd i ddweud eu barn ar y cynigion cyllidebol. Cyfrannodd at y penderfyniadau terfynol ar newid gwasanaethau, a oedd yn canolbwyntio ar ddarparu gwasanaethau cyhoeddus a werthfawrogir yn wyneb caledi parhaus.
90. Mae adeiladu ar ddull Strategaeth Cyllideb y Cyngor dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf yn allweddol i gynllunio ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Nododd adroddiad Cyllideb y Cyngor ar 9 Mawrth 2023 fwlc'h cyllideb o £113.4 miliwn ar

gyfer y cyfnod 2024/25 i 2027/28. Mae'r rhagolygon dros y byrdymor yn arbennig o heriol ond gydag arwyddion y bydd y tymor canolig i'r hirdymor yn dod yn llawer anoddach. Mae'r pwysau hwn oherwydd yr her o reoli'r cynnydd yn y galw am wasanaethau, pwysau costau cynyddol ac adennill lefelau incwm coll mewn meysydd eraill fel lleoliadau diwylliannol ac arlwyyo ysgolion. Wrth edrych ymlaen ymhellach, ystyriodd y Cabinet adnewyddu Strategaeth y Gyllideb ar 13 Gorffennaf 2023 ac 8 Ionawr 2024, yr oedd y ddau ohonynt yn amlinellu'r pwysau ariannol di-baid ar y tymor canolig.

91. Wrth gyflawni'r agenda polisi 'Cryfach, Tecach, Gwyrddach' bydd angen gweithredu cydlynol gan y Cyngor a'i bartneriaid. Mae BGC Caerdydd, a gadeirir gan Arweinydd y Cyngor, yn dwyn ynghyd arweinwyr y sector cyhoeddus a'r trydydd sector, ac yn adeiladu ar y platfform hirsefydlog o waith partneriaeth yn y ddinas. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol wedi gosod rôl BGCau mewn statud ac mae'n ei gwneud yn ofynnol i BGCau gyhoeddi asesiad o les lleol, cynllun lles lleol ac adroddiadau cynnydd blynyddol.

D. Pennu'r ymyriadau y mae eu hangen i optimeiddio'r gwaith o gyflawni'r deilliannau a fwriedir.

92. Fel yn y blynyddoedd blaenorol, caiff pob penderfyniad gan y Cabinet a'r Cyngor eu hategu gan adroddiadau ysgrifenedig gan Swyddogion ar oblygiadau cyfreithiol, AD, eiddo ac ariannol y penderfyniad. Hefyd, mae angen yr adroddiadau hyn i amlinellu'r canlyniadau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol, ymgynghoriadau aelodau, y risgiau allweddol a'r camau gweithredu amgen sydd ar gael.

93. I fodloni gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, mae'r Cyngor wedi cyhoeddi amcanion lles a datganiad lles yn rhan o ddatblygiad y Cynllun Corfforaethol. Mae'r Cynllun Corfforaethol yn sicrhau bod yr egwyddor datblygu cynaliadwy yn cael ei hystyried yn barhaus, gyda ffocws ar ystyried y 5 ffordd o weithio ar gam cynnar y gwaith o ddatblygu polisi. Anogir datblygu polisi, ar draws y sefydliad, i ystyried:

- **Hirdymor:** Y tueddiadau sy'n effeithio ar Gaerdydd heddiw ac yn y dyfodol.
- **Atal:** Ymyrryd yn gynharach i atal problemau sy'n effeithio ar ddinasyddion rhag digwydd neu waethygu.
- **Cynnwys Pobl:** Ymgysylltu â dinasyddion, yn enwedig y rhai mwyaf agored i niwed mewn cymdeithas.
- **Integreiddio:** Gweithio ar draws ffiniau i gyflawni agenda bolisi'r weinyddiaeth ar gyfer y ddinas.
- **Cydweithio:** Gweithio gydag eraill i gael mwy o effaith.

94. Mae'r Cyngor yn defnyddio nifer o ffynonellau gwybodaeth i hunanasesu cynnydd yn erbyn Amcanion Lles, gan gynnwys:

- **Cynnydd yn erbyn Mesuriadau Perfformiad Allweddol y Cyngor** – Nodir nifer o fesuriadau perfformiad yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor sy'n helpu i ddangos y cynnydd a wnaed i gyflawni'r Amcanion Lles. Pan yn berthnasol, rhoddir targedau yn erbyn y mesuriadau perfformiad hyn i ddangos lefel y cyrhaeddid a ddymunir. Neilltuir statws CMG i fesuriadau perfformiad: GWYRDD pan fo'r canlyniad yn bwrw'r targed neu'n rhagori arno; MELYN pan fo'r canlyniad o fewn 10% o'r targed, a CHOCH pan fo'r canlyniad yn fwy na 10% o'r targed.
- **Cynnydd yn erbyn y Camau ym mhob Amcan Lles** - Gwnaeth y Cyngor gynnwys nifer o gamau yn y Cynllun Corfforaethol i helpu i gyflawni'r Amcanion Lles. Mae monitro cynnydd y Camau hyn yn rhoi dealltwriaeth o'r hyn a gyflawnwyd a lle mae angen mwy o waith.
- **Adroddiadau Archwilio** – Mae'r Cyngor yn destun nifer o archwiliadau gan gyrrff rheoleiddio gan gynnwys Archwilio Cymru, Estyn (Addysg) ac Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC). Mae eu canfyddiadau'n helpu'r Cyngor i asesu meysydd perfformiad cryf, yn ogystal â nodi meysydd lle mae angen gwella.
- **Arolygon ac Adborth Dinasyddion** - Mae arolwg blynyddol Holi Caerdydd, yn ogystal â gwaith ymgynghori ac ymgysylltu mwy penodol, yn rhoi cyfle i ddinasyddion Caerdydd rannu eu barn ar amrywiaeth eang o wasanaethau'r Cyngor.
- **Monitro Cyllid** - Mae Adroddiad Alldro ac Adroddiadau Monitro'r Gyllideb y Cyngor yn cael eu hystyried gan y Cabinet a'r Cyngor llawn drwy gydol y flwyddyn ariannol.
- **Adborth gan Bwyllgorau Craffu a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio** - Mae'r Cyngor yn ymateb i faterion ac argymhellion sy'n cael eu codi gan y Pwyllgorau Craffu, sy'n helpu i lywio gwelliant mewn perfformiad.
- **Risg** – Ystyrir Risgiau Corfforaethol a Chyfarwyddiaethol y Cyngor fel rhan o gipolwg crwn ar berfformiad.

95. Trwy ddefnyddio'r wybodaeth hon, mae'r Cyngor yn monitro cynnydd ond hefyd yn nodi meysydd gwella, yn dathlu llwyddiant, ac yn nodi meysydd lle na fu'r perfformiad cystal, ac felly'r meysydd sydd angen mwy o sylw.

96. Mae gan y Cyngor hefyd drefn perfformiad ac atebolrwydd cadarn sy'n cynnwys llywodraethu gwleidyddol ehangach y Cyngor. Wrth ddatblygu'r hunanasesiad o berfformiad, cynhaliwyd y camau canlynol i sicrhau asesiad llawn a chytbwys:

- Dadansoddiad o Berfformiad y Gyfarwyddiaeth
- Sesiynau Sicrwydd a gynullwyd gan y Prif Weithredwr gyda phob Cyfarwyddwr
- Sesiynau Sicrwydd, a gynullwyd gan y Cabinet, gyda'r Prif Weithredwr ac Uwch Dîm Rheoli'r Cyngor
- Adolygiad o'r Panel Perfformiad, a gynullwyd gan Gadeirydd y Pwyllgor Craffu APaPh, ac sy'n cynnwys Cadeirydd pob un o Bwyllgorau Craffu'r Cyngor;
- Ystyriaeth gan y Pwyllgor Craffu APaPh

97. Roedd cyfathrebu â staff yn parhau i fod yn ffocws allweddol ac i sicrhau yr ymgynghorwyd â staff a'u bod yn rhan o'r broses o wneud penderfyniadau. Defnyddiwyd gwahanol sianeli cyfathrebu gan gynnwys Diweddariad y Prif Weithredwr, y Briff Craidd, negeseuon Gwybodaeth i Staff, yr App Staff, a DigiGov (system AD y Cyngor).
98. Mae cynnwys dinasyddion wedi parhau i fod yn ddull pwysig o nodi a dylunio gwasanaethau i fodloni anghenion a disgwyliadau defnyddwyr gwasanaeth a dinasyddion yng Nghaerdydd yng nghyd-destun cyfyngiadau cyllidebol. Mae gwelliannau wedi'u nodi a'u rhoi ar waith i sicrhau bod asesiadau effaith yn cael eu rhoi ar waith i sicrhau bod pob grŵp yn cael eu cynnwys wrth ystyried newid gwasanaethau neu gynigion cyllidebol. Er mwyn cefnogi'r broses o wneud penderfyniadau sy'n seiliedig ar brosiectau, mae'r Cyngor yn parhau i fod â thempled Achos Busnes ar waith gan ddefnyddio "Model Pum Achos" Swyddfa Masnach y Llywodraeth (OGC) ond gyda ffocws ar sicrhau nad yw'r broses yn mynd yn rhy fiwrocraidd ac yn parhau i fod yn weithgaredd sy'n ychwanegu gwerth wrth ddarparu sicrwydd ar risgiau a chyfleoedd. Mae proses datblygu'r Rhaglen Gyfalaf yn ei gwneud yn ofynnol caniatáu i Achos Busnes llawn cadarn gael ei ystyried yn y penderfyniad cyllideb y flwyddyn ganlynol.
99. Mae Strategaeth Cyllideb y Cyngor yn seiliedig ar ddull cyllidebu cynyddrannol lle caiff cyllidebau i raddau helaeth eu llywio gan flaenoriaethau corfforaethol a siâp gofynnol y sefydliad yn y dyfodol. Cafodd y themâu ar gyfer arbedion yn Strategaeth y Gyllideb ar gyfer 2023/24 eu categoraiddio fel Effeithlonrwydd, Newid Gwasanaeth a Chreu Incwm ac roeddent yn adlewyrchiad o'r hinsawdd ariannol heriol gyda chostau chwyddiant a phwysau galw yn uwch na newidiadau cynnydd mewn cyllid. Mae adroddiadau monitro cyllideb 2023/24 wedi nodi gostyngiad mewn perfformiad o'i gymharu â 2022/23 ac mae hyn yn adlewyrchu'r anhawster cynyddol o ran cynigion arbedion sy'n cael eu gwneud.
100. Yn ystod 2022/23, ystyriwyd yr angen i adolygu llywodraethu ac adrodd yn is-gwmnïau'r Cyngor. Yn ystod 2023/24 mae'r gwaith hwn wedi symud ymlaen ac yn ceisio ymdrin â thri maes eang mewn perthynas ag is-gwmnïau drwy adolygiad lefel uchel o ddull llywodraethu. Bydd cymhariaeth lefel uchel o arfer gorau a nodwyd ar gyfer is-gwmnïau a'r cyfranddaliwr yn cael ei wneud a bydd yn nodi rhai argymhellion cychwynnol y gallai'r awdurdod eu hystyried, ar gyfer is-gwmnïau presennol ac yn y dyfodol, lle nodir bylchau mewn llywodraethu ac adrodd.

E. Datblygu capsiti'r endid, gan gynnwys gallu ei arweinwyr a'r unigolion oddi mewn iddo.

101. Mae'r cyfrifoldebau gwneud penderfyniadau ac o ran awdurdod wedi eu nodi yn glir yng Nghyfansoddiad y Cyngor. Mae hyn yn disgrifio rolau a pherthnasoedd o ran gwneud penderfyniadau rhwng y Cyngor Llawn, y Cabinet, Pwyllgorau Craffu

a Phwyllgorau Anweithredol eraill. Mae hefyd yn manylu ar benderfyniadau a ddirprwyd i uwch swyddogion drwy'r haenau rheoli gwahanol.

102. Y Cabinet yw'r rhan o'r Cyngor sy'n gyfrifol am wneud rhan fwyaf o'r prif benderfyniadau. Mae'r Cabinet yn cynnwys yr Arweinydd a etholir gan y Cyngor a hyd at naw Aelod Cabinet portffolio arall y mae'n eu hethol i'w cymeradwyo gan y Cyngor. Ers 2021/22, mae'r ddeddfwriaeth bellach yn caniatáu i Aelodau Cabinet rannu swyddi ac mae hynny wedi'i ystyried ar gyfer 2022/23 gyda dau bortffolio yn cael eu rhannu. Mae'n rhaid i'r Cabinet wneud penderfyniadau yn unol â pholisïau cyffredinol a chyllideb y Cyngor. Os yw'n dymuno gwneud penderfyniad nad yw'n rhan o'r gyllideb na'r fframwaith polisi, mae'n rhaid ei gyfeirio at y Cyngor llawn i wneud penderfyniad.
103. Ni newidiwyd strwythur uwch reolwyr y Cyngor ar gyfer 2022/23. Mae'r cyfrifoldeb statudol dros Wasanaethau Cymdeithasol wedi'i ddirprwyo i Gyfarwyddwr Corfforaethol Pobl a Chymunedau. Mae rolau statudol Swyddog A151 (Cyllid) a'r Swyddog Monitro yn parhau i gael eu rhyddhau gan y Cyfarwyddwr Corfforaethol (Adnoddau) a'r Cyfarwyddwr Llywodraethu a Gwasanaethau Cyfreithiol, yn y drefn honno. Yn ystod 2023/24, roedd y Prif Weithredwr yn absennol am y cyfnod rhwng mis Mehefin 2023 a mis Hydref 2023 a rhannwyd dirprwyaethau'r rôl hon a'u darparu i'r Cyfarwyddwr Corfforaethol Pobl a Chymunedau a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol. Adnoddau.
104. Nod y Cyngor yw sicrhau bod gan Aelodau a Swyddogion y sgiliau, yr wybodaeth a'r capasiti i gyflawni eu cyfrifoldebau yn effeithiol ac mae'n cydnabod y pwysigrwydd o gael pobl gymwys, sydd wedi'u hyfforddi'n dda. Ar gyfer yr aelodau a dderbyniwyd ym mis Mai 2022, gwahoddwyd pob un o'r 79 ohonynt i ddod i raglen sefydlu, i'w cyflwyno i'r Cyngor a'i werthoedd, ei amcanion, ei bolisïau a'i weithdrefnau, neu loywi eu gwybodaeth amdano. Roedd y rhaglen yn gymysgedd o fodiwlau ar-lein ac wyneb yn wyneb a werthuswyd gan y rheini a oedd yn bresennol i roi mewnwleidiad i anghenion y dyfodol neu'r hyfforddiant a ffefrir ganddynt. Roedd y ffigurau presenoldeb yn sylweddol uwch ar gyfer aelodau newydd gyda'r gyfradd cyfranogiad gyffredinol yn 97.47% ar gyfer y pum pwnc hyfforddi gorfodol.
105. Mae pob swyddog newydd yn cyflawni lefel sefydlu briodol sy'n cynnwys cyflawni cyfres o fodiwlau hyfforddiant e-ddysgu gorfodol. Mae gan bob modiwl hyfforddiant gorfodol ei ddyddiad targed ei hun y mae'n rhaid cydymffurfio'n llawn ag ef. Mae'r modiwlau hyfforddi gorfodol ar gyfer yr holl staff yn cynnwys Diogelu Corfforaethol, Seiberddiogelwch, Diogelu Data, Ymwybyddiaeth o Dwyll, Cyflwyniad i'r Gymraeg, Trais yn erbyn Menywod a Thrais Domestig a Hawliau Plant. Roedd y perfformiad yn erbyn pob modiwl yn adrodd ac yn gysylltiedig ag adolygiadau personol unigol. Gwnaed gwaith yn ystod 2022/23 i adnewyddu rhai o'r modiwlau hyn gyda fersiynau newydd o Seiberddiogelwch, Twyll a Diogelu Data y disgwylir iddynt gael eu cyhoeddi yn 2023/24. Mae modiwlau hyfforddi hefyd wedi'u dynodi'n orfodol ar gyfer y staff hynny sy'n cyflawni rolau penodol, ac mae'r modiwlau hyn yn cynnwys Ymwybyddiaeth TAW, Diwydiant Cardiau Talu a Phrynu'n Gyfrifol.

106. Mae Rhaglen Rheolwyr Caerdydd fewnol yn arwyddocâd o ymrwymiad i sicrhau mwy o ddysgu a datblygu ar gyfer staff â chyfrifoldebau rheolwr llinell. Mae'r rhaglen yn parhau i gael ei chynnig yn ehangach ar draws y corff swyddogion heb y gofyniad i sefyll cymhwyster lefel 3 ffurfiol SARh.
107. Caiff perfformiad swyddogion ei werthuso'n bennaf trwy broses Perfformiad Personol y Cyngor, sy'n cynnig fframwaith i gyflogeion a rheolwyr drafod perfformiad ac ymddygiad yn y gweithle yn ogystal â nodi anghenion dysgu a datblygu. Mae'n galluogi cyflogeion i ddeall yn glir eu rolau, eu cyfrifoldebau a'r ymddygiad a ddisgwylir ganddynt a hefyd yn rhoi dealltwriaeth glir o sut mae eu swydd a'u hymdrechion yn cyfrannu at amcanion y Cyngor. Mae Adolygiadau Personol Aelodau hefyd ar waith i'w helpu i ddiweddarau eu gwybodaeth a dysgu sgiliau newydd pan fo'n ofynnol, i fod yn fwy effeithiol wrth gefnogi eu cymunedau. Mae gan Academi Cyngor Caerdydd gyfres o raglenni a chyrsgiau dysgu a datblygu cynhwysfawr y gellir eu cyrchu a'u cyflwyno o bell.
108. Mae iechyd a lles y cyflogeion yn flaenoriaeth yn Strategaeth Gweithlu Caerdydd. Mae'r Cyngor yn parhau i gefnogi'r Addewid 'Amser i Newid', mae wedi cael ei gydnabod fel Cyflogwr Hyderus o ran Anabledd Lefel 2 gyda'r achrediad wedi'i ymestyn hyd at fis Hydref 2026, a pharhaodd i lynu wrth y Siarter Marw i Weithio ac wedi cyflawni Gwobr Arian y Safon Iechyd Corfforaethol.
109. Cymeradwyodd a chyhoeddodd y Cyngor Adroddiad Lles Blynyddol 2022/23 ym mis Medi 2023, os caiff ei gymeradwyo gan y Cyngor, yn unol â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru). Mae hyn yn rhoi gwerthusiad cryno ôl-weithredol o berfformiad ar gyfer 2022/23 ac yn adeiladu ar y meysydd ffocws a nodwyd ar gyfer asesiad tymor canolig yn y dyfodol fel: rheoli cynnydd parhaus yng nghymhlethdod a maint y galw ar draws gwasanaethau'r Cyngor; ymateb i risgiau a phroblemau newydd; pwysau'r gweithlu sydd bellach yn effeithio ar holl wasanaethau'r cyngor; sicrhau gwydnwch ariannol parhaus.
110. Mae'r Cyngor wedi penderfynu y dylid cyfethol dau Gyfarwyddwr Anweithredol annibynnol sydd â sgiliau profedig mewn llywodraethu a gwasanaethu trafniadaeth i Fwrdd Cardiff City Transport Services Ltd. (Bws Caerdydd), un o is-gwmnïau'r Cyngor y mae'n berchen arno yn llwyr. Gwnaed un penodiad yn dilyn cyfarfod y Cyngor ar 30 Mawrth 2023, a disgwylir i'r broses recriwtio gael ei chwblhau a chael ei hystyried gan y Cyngor yn 2024.

F. Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref.

111. Mae rheoli risg yn rhan ganolog o'r gwaith o wneud penderfyniadau strategol ac yn elfen allweddol o reoli busnes, cynigion y gyllideb, strategaeth y gyllideb, ac ystyriaethau rhaglenni a phrosiectau. Cedwir Cofrestr Risgiau Corfforaethol (CRC) ac fe'i hadolygir gan yr UDRh bob tri mis er mwyn sicrhau ei bod yn cynnwys y prif risgiau i'r weledigaeth, yr amcanion a'r blaenoriaethau corfforaethol. Mae Map Risgiau Corfforaethol wedi ei defnyddio trwy gydol

2022/23 i gynnig portread didwyll o statws y risgiau corfforaethol ac i gynorthwyo ymateb cymesur gan y tîm rheoli.

112. Parhaodd Hyrwyddwr Risgiau Aelodau enwebedig, Hyrwyddwr Risgiau Uwch Swyddogion a rhwydwaith o Hyrwyddwyr Risgiau Cyfarwyddiaethau i gefnogi'r Strategaeth a Pholisi Rheoli Risgiau. Mae'r broses wedi ei chynllunio i sicrhau perchnogaeth glir o'r risgiau a nodir, a adolygir ac a ddygir ymlaen yn systematig bob tri mis ariannol. Mae tuedd gynyddol wedi bod i amlygu dyddiadau targed ar gyfer gweithredoedd risg unigol ar gyfer pob maes o'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol a byddwn yn edrych ar ymestyn hyn ar draws yr holl risgiau corfforaethol yn y flwyddyn nesaf.
113. Cynlluniwyd pum Pwyllgor Craffu sefydlog y Cyngor i gynorthwyo'r Cabinet i ddarparu gwasanaethau hygyrch, effeithlon ac effeithiol ar gyfer dinasyddion. Cynhaliwyd 40 o gyfarfodydd y Pwyllgor Craffu yn ystod y flwyddyn ddinesig 2022/23.
114. Mae Cyfarfodydd Craffu yn craffu cyn penderfynu, monitro ac adolygu polisiau a lansio ymholiadau manwl er mwyn helpu'r Cabinet i ddatblygu ac adolygu polisiau a gwasanaethau. Mae'r rhan fwyaf o'r argymhellion a gyflwynir gerbron y Cabinet yn dilyn Ymholiadau Craffu yn cael eu derbyn yn llawn. Mae nifer o weithgareddau cydweithredol y Cyngor yn cael eu llywodraethu gan Gyd-bwyllgorau y gellir eu nodi ar wefan y Cyngor.
115. Mae gan y Cyngor drefniadau cadarn ar waith ar gyfer rheolaeth fewnol a nodir yn y tri datganiad sicrwydd a geir yn y DLIB hwn gan y Rheolwr Archwilio, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Uwch Dîm Rheoli yn y drefn honno.
116. Parhaodd ymgysylltu'n ffurfiol ag lechyd a Diogelwch rhwng Aelodau Etholedig penodedig, Cynrychiolwyr yr Undeb a Swyddogion perthnasol y Cyngor. Cyfarfu'r Fforwm lechyd a Diogelwch bedair gwaith yn ystod y flwyddyn gyda'r ffocws ar ystyried ystadegau damweiniau a thrais yn y gwaith a darparu diweddariadau rheolaidd o reoli adroddiadau lechyd a Diogelwch a rheoli contractau Rhwymedigaethau Statudol.

G. Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio er mwyn sicrhau atebolrwydd effeithiol.

117. Mae'r Cyngor yn parhau i anelu at sicrhau bod yr holl adroddiadau ar gyfer y cyhoedd a rhanddeiliaid eraill yn cael eu hysgrifennu mewn ffordd deg, gytbwys a dealladwy. Mae'n parhau i fod yn wir bod angen sicrhau cydbwysedd rhwng rhoi gwybodaeth lawn a chyflawn i ddangos didwylledd clir heb fod yn rhy drwm neu'n or-gymhleth.
118. Un o nodau eraill y Cyngor yw sicrhau ei bod yn hawdd i'r Cyngor a'r cyhoedd gael gafael ar wybodaeth a'i defnyddio. Mae'r Cyngor, lle bo'n ymarferol, wedi edrych i gyhoeddi gwybodaeth ymlaen llaw yn hytrach nag aros am Geisiadau Rhyddid Gwybodaeth. Mae'r Cyngor yn ystyried y cynllun cyhoeddi enghreifftiol a amlinellir gan y Comisiynydd Gwybodaeth sy'n nodi'r dosbarthiadau o wybodaeth a ddylai fod ar gael fel mater o drefn. Mae'r Cyngor yn cydnabod nad

yw wedi cydymffurfio'n llawn â'r cynllun cyhoeddi enghreifftiol oherwydd rhesymau ymarferol fel capasiti a rhwyddineb cael gafael ar wybodaeth. Fodd bynnag, mae Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth wedi diwygio ei gynllun cyhoeddi enghreifftiol yn ddiweddar ac mae'r Cyngor wrthi'n adolygu ei sefyllfa yn erbyn y disgwyliadau newydd a bydd yn ceisio gwella lefel ei gydymffurfiaeth â'r disgwyliadau a nodir yn y ddogfen.

119. Asesiad o Lywodraethiant y Cyngor yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol mewn perthynas â 'Darparu Llywodraethiant Da mewn Llywodraeth Leol' fframwaith CIPFA / SOLACE, fel yr amlinellir yn yr Asesiad, y Broses a'r Gynodeb. Mae gan yr Uwch Dîm Rheoli gynllun gweithredu sy'n cynnwys materion llywodraethu sylweddol ac mae'r cynllun hwn yn datgan yn agored y prif broblemau llywodraethu sydd angen sylw yn dilyn adolygiad Datganiad Sicrwydd Uwch Reolwyr. Mae eitemau sydd heb eu penderfynu o Gynlluniau Gweithredu DLIB ar gyfer 2021/22 a 2022/23 wedi'u cynnwys yn yr adran ganlynol.
120. Ym mis Mai 2021, cyfarfu'r Cyngor i sefydlu Pwyllgorau: eu maint, eu cylch gorchwyl a dosrannu seddau. Mae'r rhan fwyaf o gyfarfodydd wedi ceisio cwmpasu technoleg cyfarfodydd hybrid a ddechreuodd ym mis Mehefin 2022. Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn cael ei adolygu o leiaf ddwywaith y flwyddyn ac mae'n nodi cylch gorchwyl pob pwyllgor a'r penderfyniadau y gall pob un o'r pwyllgorau hynny eu cymryd. Mae'r Cyngor wedi penodi nifer o Bwyllgorau i gyflawni gwasanaethau rheoleiddio a chraffu ac maent yn paratoi adroddiadau blynyddol ar eu perfformiad a'u canfyddiadau.
121. Cyn darparu'r gwasanaethau trwy drydydd partion neu trwy drefniadau cydweithio, mae'r Tîm Gwasanaethau Cyfreithiol yn helpu cyfarwyddiaethau i sicrhau y caiff cyfrifoldebau ac atebolrwydd dros lywodraethu a rheoli risg eu dogfennu'n ddigonol. Mae'r strategaeth a'r polisi rheoli risg yn gofyn am drefniadau rheoli risg clir ym mha bynnag fodel darparu gwasanaethau a ddefnyddir.
122. Mae Cyngor Caerdydd yn croesawu herio gan gyfoedion, arolygiadau ac ymchwiliadau gan gyrff rheoleiddio fel dull o roi sicrwydd ynghylch darparu gwasanaethau neu fel dull o nodi cyfleoedd i wella.

Cynllun Gweithredu'r DLIB 2022/23 – Materion Llywodraethu Sylweddol

123. Mae'r Uwch Dîm Rheoli yn berchen ar gynllun gweithredu ar gyfer materion llywodraethu sylweddol a chaiff ei adolygu a'i ddiweddarau'n ffurfiol ddwywaith y flwyddyn. Caiff yr adolygiad ei ategu gan sesiynau her ar gyfer pob Cyfarwyddiaeth a gadeirir gan y Prif Weithredwr gyda'r Cyfarwyddwr Corfforaethol Adnoddau yn bresennol. Cafodd y tri maes a ystyriwyd ar gyfer 2022/23 eu cario ymlaen o 2021/22 ac fe'u hystyriwyd fel y prif feysydd ffocws neu welliant llywodraethu. Mae'r camau gweithredu a'r cynnydd hyd yma wedi'u nodi isod.

CAM GWEITHREDU: Ymestyn a dyfnhau meysydd ymchwilio'r Uwch Dîm Rheoli mewn perthynas â chydymffurfiaeth, risg a chanlyniadau. – WEDI CAU.

Mae'r her o ddarparu gwasanaethau gyda mwy o alw a llai o adnoddau ariannol wedi tynnu sylw at bwysigrwydd adrodd ac ystyried meysydd cydymffurfio ar lefel uwch reolwyr. Cynigiwyd cau'r cam gweithredu hwn gan ei fod bellach yn rhan o'r model gwaith yn y dyfodol. Mae adroddiadau rheolaidd ar gyfarwyddiaethau unigol wedi cael eu hystyried a'u trafod ar lefel yr Uwch Dîm Rheoli ar feysydd fel materion darparu gwasanaethau, diogelu, risg, caffael, absenoldeb salwch, adolygiadau perfformiad ac mae argymhellion Archwilio Mewnol wedi dod i law yn ystod y flwyddyn. Mae data wedi cael ei anfon ag adroddiadau sy'n galluogi'r Uwch Dîm Rheoli i nodi meysydd gwella ac i sicrhau bod cynnydd lle bo angen yn cael ei gyflawni.

CAM GWEITHREDU: Ymestyn y sicrwydd ar ansawdd adolygiadau perfformiad drwy gasglu tystiolaeth ar lefel Cyfarwyddiaeth.- Bwrw ymlaen â'r cam yn 2023/2024

Mae'r Uwch Dîm Rheoli wedi derbyn adroddiadau yn rheolaidd ar gydymffurfio ag adolygiadau perfformiad. Mae cynlluniau cyflawni'r Gyfarwyddiaeth yn parhau i fod yn ffynhonnell amcanion personol a thîm er ei bod yn parhau i gael ei chydhabod nad yw hyn yn wir ar bob lefel oherwydd cwmipas a graddfa rhai cyfarwyddiaethau. Mae ansawdd yr Adolygiadau Perfformiad yn parhau i fod yn faes lle mae angen gwelliannau pellach i sicrhau bod hyn wedi'i ymgorffori'n llawn trwy Gyfarwyddiaethau unigol.

CAM GWEITHREDU - Ymgorffori yn yr hunanasesiad ar Sicrwydd y Pum Ffordd o Weithio mewn perthynas â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.- Bwrw ymlaen â'r cam yn 2023/2024

Mae'r hunanasesiad ar sicrwydd wedi'i ddiwygio i gynnwys cyfres benodol o gwestiynau oedd yn ymdrin â'r Pum ffordd o Weithio mewn perthynas â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae'r Cyfarwyddiaethau wedi asesu eu hunain yn erbyn yr amcanion hyn ar gyfer y cyfnod 2022/23 ond roedd angen cadw'r cam gweithredu hwn ar gyfer 2023/24 i sicrhau bod gwelliant cynaliadwy wedi'i wneud ar draws pob cyfarwyddiaeth.

Ardystio gan Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr

**Y Cynghorydd Huw Thomas, Arweinydd Cyngor Caerdydd
Dyddiad:**

**Paul Orders, Prif Weithredwr
Dyddiad:**